

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ★SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KÜBİST BİÇİMLERDEN YENİ YORUMLARA

**YÜKSEK LİSANS SANAT YAPITI
BİTİRME RAPORU
MÜMİN CANDAŞ
407960002011**

98735

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 5 Haziran 2000

Tezin Savunulduğu Tarih: 20 Haziran 2000

**İ.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
BİLGİLENDİRME MERKEZİ**

Tez Danışmanı : Öğr. Gör. Ferhan Gözgü ÇELİK

Diğer Jüri Üyeleri: Öğr. Gör. Ahmet KESKİN

Öğr. Gör. Teoman SÜDOR

HAZİRAN 2000

ÖN SÖZ

Bu çalışma sayesinde temel olarak hedeflediğim;

Kübizm'e dayalı yeni form arayışlarından faydalanabilme ve çalışmalarımı bunu yansıtabilmektir. Beni, bu açıdan destekleyen tüm olumsuzluklara rağmen ilgisini eksik etmeyen değerli hocalarıma ve emeği geçen tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	I
RESİMLER LİSTESİ.....	II
ÖZET.....	III
SUMMARY.....	IV
BÖLÜM1. GİRİŞ.....	1
1.1. Giriş ve Çalışmamın Amacı.....	1
BÖLÜM2. KÜBİZMİN TANIMI.....	2
2.1. Kübizm	2
2.2. Kübizmin Tarihsel Sürecine Bir Bakış.....	2
2.3. Kübizmde Kavram.....	6
2.4. Kübistlerde Hacim.....	6-7
BÖLÜM3. BİÇİMCİLİK VE TANIMI (FORMALISME).....	10
3.1. Kübizmde Biçim Faktörü.....	10
BÖLÜM4. YENİ YORUMLARA VE FORMLARA YÖNELİŞ	11
4.1. Kübizm Sürecinde Sanatçılar.....	11-13
4.2. Juan GRİS.....	13
4.3. Giacoma BALLA.....	13
4.4. Carlo CARRA.....	13
4.5. Gino SEVERINI.....	13
4.6. Marcel DUCHAMP.....	13-14
4.7. Fernand LEGER.....	14
BÖLÜM 5. YAPITLARIN YAPISAL ÇÖZÜMLEMELERİ.....	25
5.1. Teknik Açıklama.....	25
BÖLÜM6.SONUÇ.....	26
BÖLÜM7.RESİMLER.....	27-35
KAYNAKLAR.....	36
ÖZGEÇMİŞ.....	37

RESİMLER LİSTESİ

SAYFA NO

Resim1.1. 1. Georges BRAGUE.....	3
Resim1.1. 2. Georges BRAGUE.....	4
Resim1.1. 3. Pablo PİCASSO.....	5
Resim2.4. 1. Juan GRİS.....	8
Resim2.4. 2. Fernand LEGER.....	9
Resim4.1. Juan GRİS.....	15
Resim4.2. Pablo PİCASSO.....	16
Resim4.3. Georges BRAGUE.....	17
Resim4.4. Marcel DUCHAMP.....	18
Resim4.5. Carlo CARRA.....	19
Resim4.6. Gino SEVERİNİ.....	20
Resim4.7. Robert DELAUNAY.....	21
Resim4.8. Juan GRİS	22
Resim6.1. Kompozisyon.....	27
Resim6.2. Kompozisyon.....	28
Resim6.3. Kompozisyon.....	29
Resim6.4. Kompozisyon.....	30
Resim6.5. Kompozisyon.....	31
Resim6.6. Kompozisyon.....	32
Resim6.7. Kompozisyon.....	33
Resim6.8. Kompozisyon.....	34
Resim6.9. Kompozisyon.....	35

ÖZET

Bu çalışmam, Kübizm'in sanat tarihinde Cezanne ile başlayan sürecine ve bu süreç içinde yeni form arayışlarına doğru sürdürülen çalışmalara bir bakış açısı getirmeye dair üretim sürecidir.

Üretim sürecim içindeki resimlerimde yalın ve tek renkli-monocrom- anlatım biçimlerinin beslendiği kaynaklar ele alınarak değerlendirilmiştir.

İlk bölüm; Kübizm'in tanımıyla birlikte tarihsel sürecine yani Cezanne'a değinerek başlıyor. Sonrasında Kübizm'in kavramla olan ilişkisine değinilmektedir. Bununla beraber Kübistler'deki hacim anlayışı ele alınmıştır. Kübizm'deki yapılanmanın temel taşlarından bir tanesi olan biçim ve biçim algılanışı araştırmamın diğer bir aşamasını oluşturuyor. Daha sonra ise yeni form arayışlarına yönelişin ve bu yönelmeyi güçlü bir ifade biçimine dönüştüren sanatçıların üzerinde duruluyor.

Bu sanatçıların başında Picasso'nun nesne çözümlemesi, Braque'in Picasso'ya paralel giden arayışları ve birbirinden bağımsız olsa da sonuç olarak aynı yönde çalışmalarını sürdüren diğer sanatçıların yaklaşımlarına ve bu yaklaşımların kendi çalışmalarına nasıl yansıdığı üzerinde yoğunlaşıyor.

Kısaca araştırmam biçime, tek renkliliğe ve yalın ifadeye dayalı çalışmalarıma nasıl bir yön vermeme gerektiğine ilişkin sorularıma bir ölçüde cevap niteliği taşıyor.

Biçimin, espasın, hacmin doğru ve yerinde kullanılması amacıyla resimlerimdeki kompozisyonları oluşturdum. Biçim karşıtlıklarının ön-arka ilişkilerini belli bir çizgide ve yönde biçim akışlarının etkilerini bulmaya, kendime ait bir kompozisyon dili oluşturmaya çalıştım.

Anlatımcı ifadeler taşımak yerine biçim sorununu resimsel olarak ele almayı amaçlıyorum. Çözüm aşamasındaki hesaplaşmalarım kendiliğinden öznel bir içerik oluşturmakta, düşünülerek oluşturulan biçimler önlü arkalı , yan yana yerleştirilerek, büyük-küçük, ince-kalın gibi kendime ait bir çözümleme oluşturmaya çalışıyorum.

SUMMARY

This study of mine, is a production process to bring a new point of view to the period which started by Cezanne in Cubism art history and the works carried on towards a new form search within this period.

In my paintings within this production process, plain and single colored-monochrome-expression methods, which are fed by the resources, are taken into consideration and evaluated.

First section; together with the definition of Cubism, opens with the discussion of its' historical process, which means Cezanne. Afterwards, the relation of Cubism with the concept is discussed. Together with this, the volume comprehension of Cubists are considered. Form, which is one of the milestones of the structuring in Cubism, and the perception of the form is another stage of my study. After this, direction towards new form searches and the artists, which turn this search into a strong expression form, is considered.

The concentration is on, Picasso's object analysis among these artists, Braque's searches which are parallel to Picasso and even they are independent of each other, the approaches of other artists, which are within this direction, and how these approaches are reflected on my own works.

In short, my research has the quality of a reply, in a degree, to my questions concerning how should I direct my works, which are based on form, single color and plain expression.

I formed the compositions in my paintings with the purpose of correct and in-place usage of the form, space, volume. I tried to find the front-back relations of form conflicts, the effects of the form flow in a specific line and direction and to form a composition language belonging to myself.

In stead of carrying descriptive expressions, I am aiming to consider visually the problem of form. My evaluations, which are at the stage of solution, are forming a subjective content by itself. Settling the forms, which are formed by thinking, front-back, side by side, I am trying to form an analysis, such as big-small thin-thick, belonging to myself.

BÖLÜM1. GİRİŞ

1.1. Giriş ve Çalışmamın Amacı

Çalışmalarımın konusu, Kübist sanatçıların form arayışları ve benim resimimde nasıl bir karşılık bulabileceğidir.

Temel dayanak ise Cezanne ile başlayan Modernizmin, Picasso'daki yansıması ve bu yansımanın sanat tarihindeki yeridir.

Picasso, Brague, Juan Gris, Rolly Dufy gibi sanatçıların Kübizm'e dayalı ve ondan yola çıkarak geliştirdikleri form arayışları elbette çok önemli. Ancak Picasso: "Ben aramam, bulurum." Yaklaşımıyla hem Kübist akımın hem de daha sonraki sanatçılara göre farklı bir noktada bulunmaktadır. Onun geleneksel perspektife, ışık-gölgeye ve doğanın taklidine karşı olan tavrı ve yaklaşımı parçalara ayrılmış nesneleri çeşitli yönlerden aynı anda algılanabilecek biçimleri yan yana getirerek, yeni bir gerçeklik oluşmasına yol açmıştır. Bu sebeple Picasso, hem bulan hem de öncesini doğru irdelleyip yaşadığı süreçte bunu zekice kullanan özel bir sanatçıdır. bu Yönüyle onun, Kübizm'le oluşturduğu çok yönlü görüş hala geçerliliğini ve akılcılığını korumaktadır.

Kübizm'in nesneleri değişik yönlerden görüşlerini aynı anda algılanabilecek bir kompozisyonla parçalayarak gösteren resimleme anlayışına karşılık olarak, resimlerimde nesneden hareketle oluşturulmuş bir kompozisyon hali gözlemlenmemekle beraber resimlerimde konudan hareketle oluşturulmuş bir düzenleme ve parçalama yoktur. Kübizm'in konudan hareketle oluşturduğu biçimleme anlayışına karşı, benim resimsel kaygılar ile biçimleri düzenlemem ön-arka, büyük-küçük ilişkisinden oluşmaktadır.

Resimlerimdeki amaç, biçim kompozisyonlarından doğan anlatım dilini ortaya koyabilme çabasıdır. Resim, geometrik biçimlerle oluşturulabilen, biçim karşıtlıklarıyla hareket kazanabilen, kendi dengesini kurabilen bir yapıdır.

Resmin oluşumunda- konulu veya soyut- geometrik düzenleme, resmin temelini oluşturuyorsa geometrik biçimlerin konuya ihtiyaç duymadan düzenlenmesinden doğan kompozisyonların resme dönüşmesinin de yeterli olabileceği düşüncesini taşıyorum.

BÖLÜM 2. KÜBİZMİN TANIMI

2.1.KÜBİZM

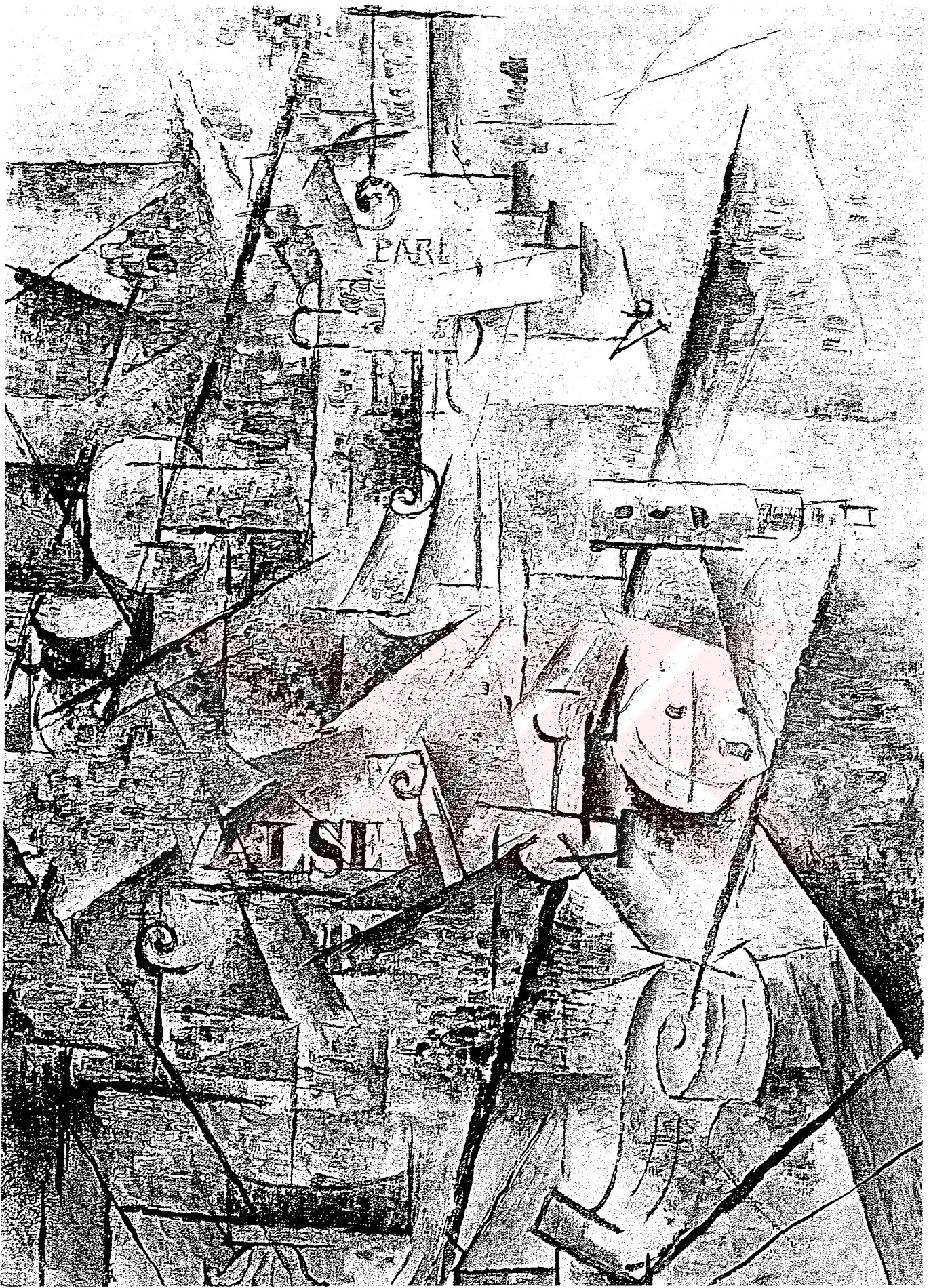
Pablo Picasso ve Georges Brague'ın özellikle 1907-1914 yılları arasında Paris'te geliştirdikleri Kübizm 20. yüzyılın en etkili yanilıkçi akımlarında biridir. Sanatın gelişiminde bir devrimn olarak nitelenen Kübizm, geleneksel perspektife,, ışık-gölge kullanımlarına ve sanatı doğanın taklit edilmesi olarak gören kuramlara karşı çıkmış, doğadaki biçim, doku, renk ve mekânları taklit etmek yerine parçalara ayrılmış nesneleri çeşitli yönlerden aynı anda algılanabilecek biçimde yan yana getirerek yeni bir gerçeklik yaratmıştır. ¹

2.2 KÜBİZMİN TARİHSEL SÜRECİNE BİR BAKIŞ

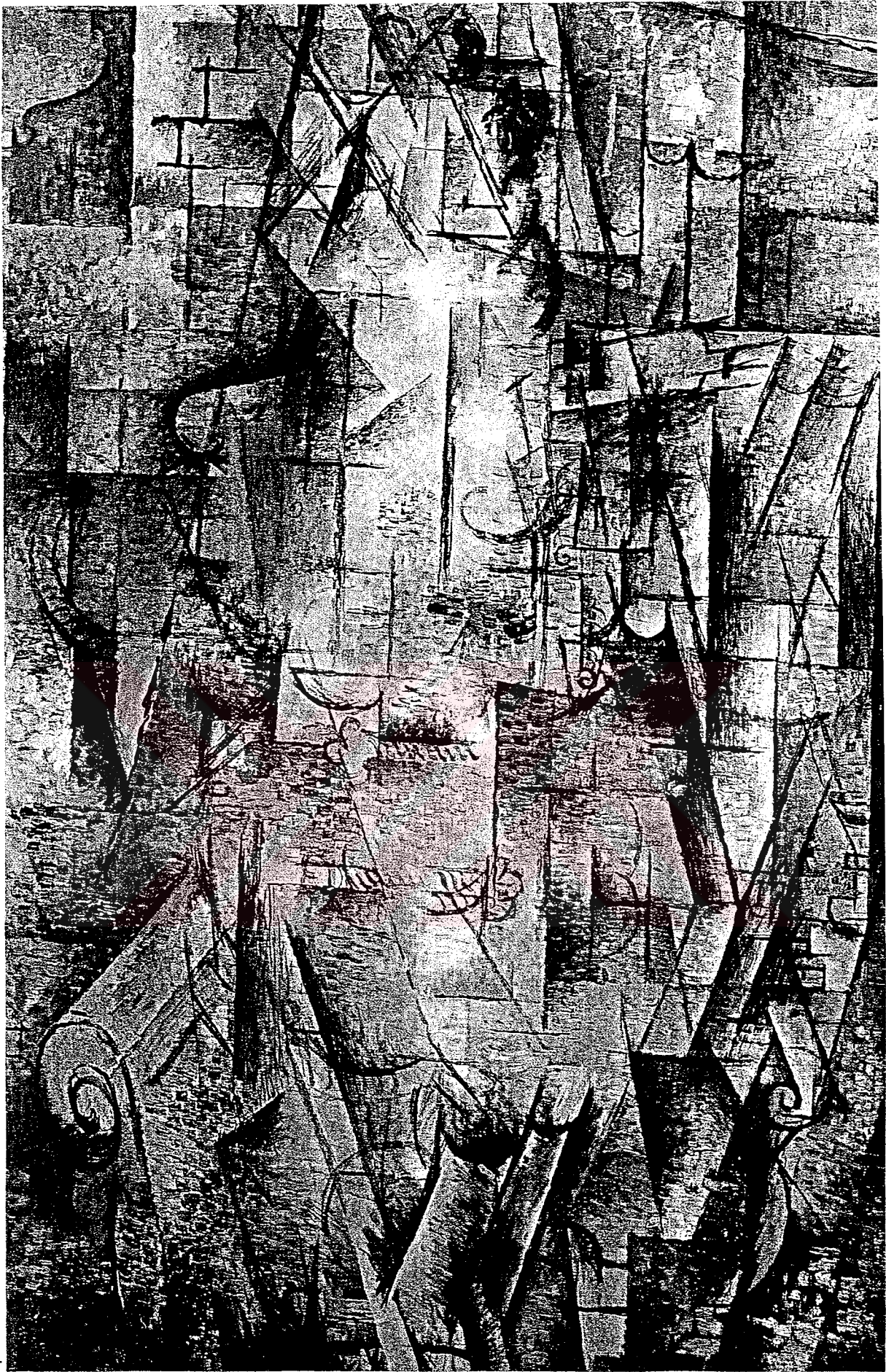
Akımlar arasında Natüralist sanat geleneğini kırarak yeni bir biçim dili yaratan sanatb akımı Kügbizm oluyor. Rönesans'tan bu yana sanat doğanın- duyularla algılanan- dış görünümünü yansıtmıştı. Duyulara “ güven” olamayacağı için Kübistler naturalist sanatı bir “aldatmaca” olarak görüyorlar, onlar nesnelkerin dış görünümünü depğil, özünü, değişmeyen yapısını vermek istiyorlardı. Nesnelerin değişmeyen yanı duyularla algılamazdı, ancak akılla kavranabilirdi. Batı düşüncesinde Descartes'tan beri kökleşmiş olan akılcılık felsefe tarihinde olduğu gibi bu kez sanat tarihinde devrim yapıyordu.

Naturalizm doğrultusunda gelişen beş yüz yıllık bir gelenek Kübizm'le yıkılıyor Apollinaire'in “düşün-ressamlığı” ya da “kavram-ressamlığı” dediği yeni bir çağ üslubu doğuyor. ²

Kübizm'in nasıl ortaya çıktığı sorusu bugün tam aydınlığa kavuşmuş değil. Genellikle Kübizm'in Empresyonizm'e tepkisi olarak doğduğu söylenir. Bu açıklama doğru olmakla beraber Kübizm'in doğuşunu aydınlatmaya yetmez. Empresyonizm'e tepki sadece Kübistler'den gelmiyordu. Bu dönemde Empresyonizm dışında kalan her sanat hareketi ona bir tepkiydi (Hatta daha Empresyonizm'in içinde Seurat ile tepkinin başlamış olduğu söylenebilir). Bu bakımdan Gauguin ,Van Gogh daha sonra Fovlar, Alman Ekspresyonistleri hepsi bir tepki hareketi olarak gösterilebilir. Her halde bu yoldaki açıklamalar Kübizm'in nasıl doğduğunu anlamak için yetersiz kalıyor.

Resim 1. 1. 1. Georges BRAGUE 1911. Okuyan Kadın. 130x81cm.

Resim 1.1.2.

Georges BRAGUE. Şömine Rafı Üzerinde Klarinet ve Rom Şişesi 1911. 81x60cm.

Resim 1.1.3. Pablo Picasso.

2.3.KÜBİZMDE KAVRAM

Kübizm nesnelerin yapısını veren bir sanattır. Bu dönemde resim sanatında yapı sorununa yaklaşan tek sanatçı Cezanne olduğu için onun Kübizm üzerindeki etkisinde söz edilir. Cezanne 1904'te Emille Bernard'a yazdığı bir mektupta doğada her şeyin küre, koni, silindire uygun olarak biçimlenmiş olduğunu söyler. D.H. Kahnweiler, Juan Griss kitabında Cezanne'ın yapıtlarına zamanında "Organisme Constive" denildiğini kendisine de "resim bütünlüğünün sarsılmaz mimarisini kuran usta" gözüyle bakıldığını yazıyor. Günümüzün sanat tarihi bu görüşü benimsemiş görünüyor. Cezanne'ın sanatı genellikle Kübizm'in çıkış noktası sayılmaktadır.³

2.4 KÜBİSTLERDE HACİM

Kübistler'de "yapı sorunu" Cezanne'ın da Kübistler'in de sanatlarında bir temel sorundu; ama bunların yapıdan anladıkları başka başka şeylerdi. Cezanne hacim ressamıydı ve hacmin yapısını arıyordu. Resimlerinde her ne kadar küre, koni ve silindir biçimleri görünmüyorsa da Emille Bernard'a yazdığı mektuptaki sözler onun doğada geometrik biçimleri aradığını gösteriyor. Kübizm'in kurucuları Brague ve Picasso'nun 1910'dan önceki erken Kübizm diye adlandırılan yapıtlarında Cezanne'ın etkisinden bir dereceye kadar söz edilebilir. Fakat bu yapıtlar, örneğin Picasso'nun 1907 tarihli "Avignonlu Kızlar" bir yıl sonra yaptığı "Yelpazeli Kadın" Kübizm'den çok Ekspresyonizm çizgisindedir.⁴ Brague'ın 1908'de Estaque'da Picasso'nun 1909'da Horla de Ebro'da yaptıkları manzaralar Kübizm'e daha yakındırlar. Fakat bunlarda da Cezanne'ın etkisi nesnelerin dış görünümünün yapısal özelliklerini vermekten öteye gitmez. Her ne kadar çelişki görünüyorsa da , ancak bu etkiden kurtulduktan sonra, her iki ustanın da sanatında Kübizm dönemi başladı. 1910'lara rastlayan bu dönemin resimlerine bakacak olursak, Cezanne'ın resimleriyle bunlar arasında ilişki kurmak güçtür. Gerçi bu aşamada Kübistler Cezanne gibi hacmin yapısını arıyorlardı, ancak Kübistler için hacim nesnelerin özüydü. Duyusal niteliklerinden elendikten sonra değişmeyen kalan yanıydı. Resimlerinde vermek istedikleri "duyulardan arınmış olan düşünsel hacimdi, hacim kavramıydı". Hacim araştırmalarını Kübistler soyut bir düşünce planına aktarmışlardı. Cezanne yapısını göstermek istediği hacme geleneksel sanat çizgisinde saplanmış bir noktadan bakmaktaydı.

Kübistler'in kavram ressamlığı Giotto'dan beri süregelen yeni çağ sanat geleneğinin değişmez ilkesi olarak kabul edilen tek bakış noktasını kırıyor ve resim sanatını hacmi çeşitli yanlarında gösterebilme olanağını açıyor, tek bakış noktasının kırılması kapalı hacmin kırılması demektir. Kübistler hacmi düşüncelerinde irili ufaklı

geometrik biçimlere bölüyor, bunları resim yüzeyine paralel plandan yan yana ve üst üste getiriyor, hacmi hazır ve bitmiş bir biçim olarak vermiyor, onu oluşturuyor ve yeniden kuruyorlardı.

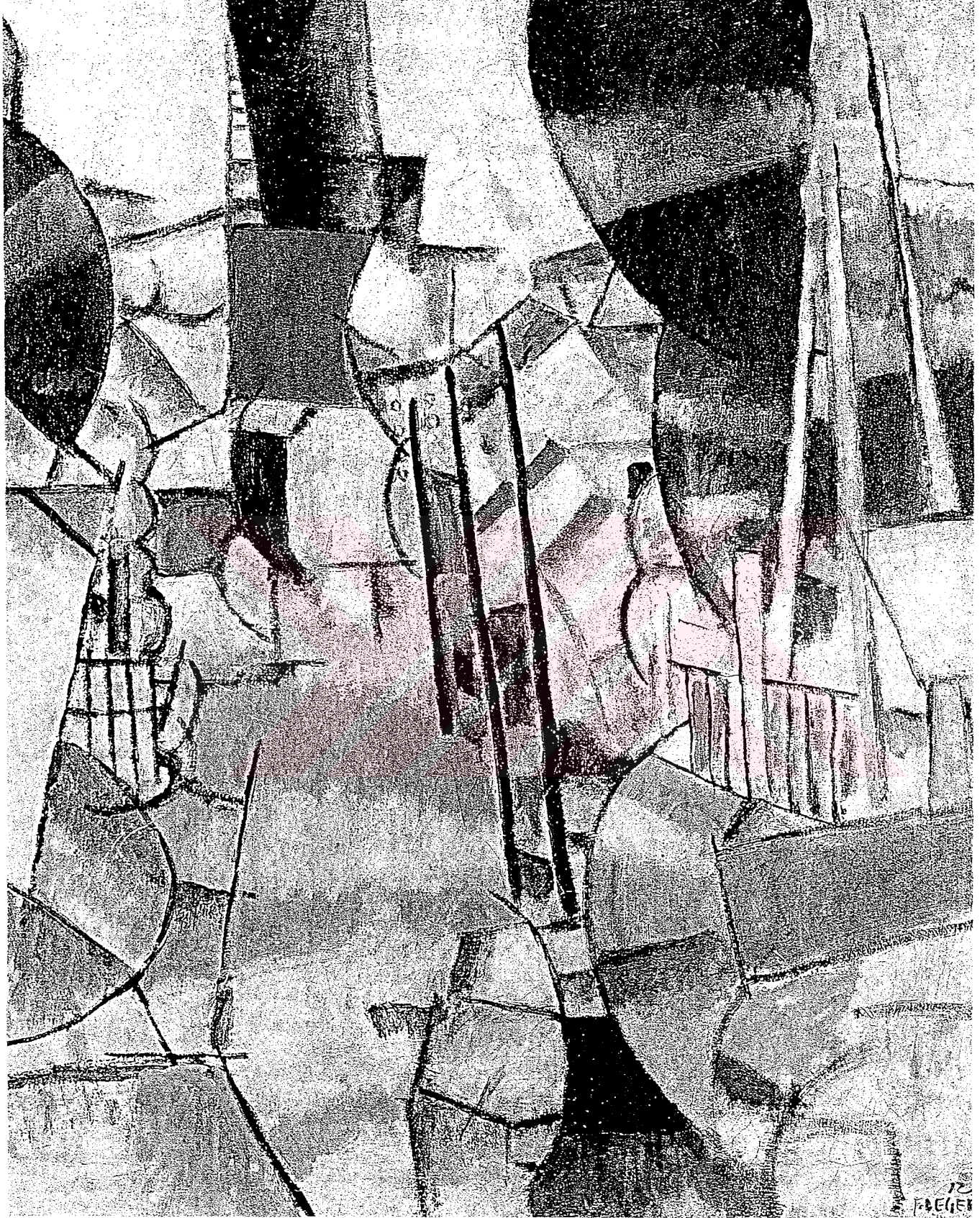
Üst üste yerleştirilen (plans superposes) yakın planlardaki düzeylerin yapışmasını önlemek için 1910’la 1912 arasındaki yapıtlarda gölgelemeden yararlanılıyordu.

Resim Kübizm’in bu yıllarında tek ya da iki renkle yapılan bir tür basık rölyef etkisi bırakır. 1912’den sonra Naturalist resim alışkanlığını son kalıntısı olan gölgeleme de eleniyor ve böylelikle “ lokal renk” resme giriyor. Aklın eleme, çözümleme ve bi,leşim etkinliğinin ürünü olan bu yapıtlar, 20. yüzyılın başında doğanın dış görünümünü verme kaygısından kurtulmuş olan sanat, artık özerkliğe kavuşuyor ve doğanın yanında kendine yeten bir varlık niteliği kazanmaya başlıyor. ⁵

Resim 2.4..1. Juan GRIS.

Resim 2.4.2. Fernand LEGER. Demiryolu Geçidi. 1912. 94x81cm.

BÖLÜM 3 BİÇİMCİLİK VE TANIMI (FORMALİSME)

Bir yapıtın çizgi,biçim, renk gibi biçimsel değerlerini birinci planda tutan yaklaşımdır. Biçimcilik 20.yüzyıldan sanatın bir betimleme, ifade ya da toplumsal gelişme aracı olmasına gerçeklik ve bilgi aktarmanın bir yolu olarak kullanılmasına karşı doğmuştur. ⁶

Biçimler sanatın bu tür işlevlerle yüklendiğinde, gerçek niteliğini yitirdiğine inanırlar. Bir sanat yapıtında biçimsel değerlere öncelik tanınması soyut sanatın gelişimi açısından önemli bir temek oluşturmıştır.

Daha çok görsel sanatlara yönelen biçimler bir sanat yapıtında hiçbir parçanın göz ardı edilemeyeceği organik bir bütünlük ararlar. ⁷

3.1.KÜBİZMDE BİÇİM FAKTÖRÜ

Kübizm’de biçim faktörünü irdelerken karşımıza analitik ve sentetik Kübizm olmak üzere iki farklı evre çıkmaktadır. 1910 ve 1912 yılları arasındaki analitik Kübizm’i irdelenecek olursak bu dönemin çalışmalarında biçimin parçalandığını ve çözümlendiğini görürüz. Daha çok dik açılı ve düz çizgili düzenlemeler tercih edilmektedir.

Ancak dönemin önemli sanatçısı Picasso ise “Mandolinli Kız” adlı resminde kimi zaman resmin bazı bölümleri heykeli andırır. Yapıtta öncelikle biçimlerin yapısına önem verildiğinden izleyicinin dikkatini bu yapıdan uzaklaştırmamak için renk kullanımı basitleştirilmiştir. Tek renkliliğe yaklaşan bu tutum biçimin birçok görünümünü karmaşık bir düzen içinde vermeye de uygun düşer. ⁸

Diğer bir safha olan sentetik Kübizm ise 1912’den sonra yine aynı konuları işlemekle birlikte bu dönemdeki yapıtlar da biçimlerin birleşimi önem kazanmıştır. Rengin önemi artmıştır. Ayrıca, sık sık kolaj yöntemine başvurulmuştur. Bu yaklaşımla doğada ve resimde dikkati gerçekte yanılısma ayırımına çekmek mümkün olmuştur. ⁹

BÖLÜM 4 YENİ YORUMLARA VE FORMLARA YÖNELİŞ

Kübizm ve beraberinde getirdiği yeni biçim anlayışı Paris merkezli olmakla birlikte giderek uluslar arası bir yaygınlık kazanmıştır.

Picasso ve Brague'ın düşünceleri birçok sanatçı tarafından benimsenmiştir. Gerek yeni bir yaklaşım olması gerekse sanat tarihinde yeni bir izm'e hizmet ediyor olması birçok sanatçı tarafından benimsenip, kullanılmasına yol açmıştır. Çünkü Kübist formlar her sanatçının kendi duyarlılığı içerisinde yeni yorumlara ve algılayış biçimlerine açıktır.¹⁰

Bu yeni yöntemle birlikte nesnelerin yanılsamacı yollardan öykünerek çalışması yerini nesnelerin formunun ve boşluktaki konumunun yansıtılabilmesi sağlamıştır.

Üç boyutlu nesnelerin irdelenmesiyle birlikte bu nesnelerin iki boyutlu düzlemlerde göstermek de olanaklı hale gelmiştir. Böylelikle sanatçı nesneyi belirli bir bakış açısından görüldüğü biçimiyle tuvale aktarmak ya da ürüne dönüştürmek zorunda kalmamaktadır. Daha eksiksiz ve daha tatmin edici bir oluşum için sanatçı nesneyi çeşitli yönlerden (yukarıdan, aşağıdan...vb.) gösterebilme şansına sahip olmaktadır.

Kısaca çok yönlü bir görüş ve sunuş biçimi nesne için mümkün olmaktadır. Bu durum nesnenin yeni ve yaratıcı sürece katkı sağlayan bir özelliğe de kavuşmasını sağlamaktadır.

4.1 KÜBİZM SÜRECİNDE SANATÇILAR

Kübizmin geleneksel perspektife ışık-gölge kullanımlarına ve sanatı doğanın taklit edilmesi olarak gören kavramlara karşı bir tavır olduğunu doğadaki biçim, doku, renk ve mekânları taklit etmek yerine, parçalara ayrılmış nesneleri çeşitli yönlerden aynı anda algılanabilecek biçimde yan yana getirerek, yeni bir gerçeklik yarattığından söz etmiştik.

Bu anlamdaki ilk tohumları yüzyılın başında yaşamını yitirmiş olmasına karşın 20.yüzyıl sanatının gelişmesinde önemli bir faktör olan Cezanne'da görmüştük(Cezanne 1839-1906). Onun doğanın ve nesnelerin yapısal çözümlemelerini yaparak doğada var olan biçimleri silindir, koni, küre gibi geometrik biçimlere indirgeyerek yalınlaştırmış ve böylece Kübizm'in yolunu açmıştır. Matisse ise onu Tanrı olarak anmış, soyutlamaya farklı bir yaklaşımla varan Kandisky ise soyut sanatın temellerinin Cezanne tarafından atıldığını söylemiştir.

Bu yaklaşımın Picasso ve Brague'dan sonraki en önemli sanatçısı Juan Gris'tir. Gris, Kübizm'in bu yaklaşımına "dünyayı betimlemenin yepyeni bir yolu" sözıyla bir

görsel dilin oluştuğuna işaret etmektedir. Oluşan bu dili, Leger, Robert, Sonia, Delaunay Marcel Duchamp, Albert Gleizes, Roger de la Fresnaye, Jean Metzinger gibi sanatçılar benimsemiş ve geliştirmişlerdir.¹¹

Bu noktada başı çeken sanatçıları ele alacak olursak öncelikle Pablo Picasso, George Brague, Juan Gris araştırmanın özüne en uygun olanlarıdır.

1910'larda endüstri çağı bilincinin uyanmaya başladığı sırada sanat dilinin Kübizm'le çözülmeye başladığını görüyoruz. Fütüristler'de olduğu gibi, teknik dünyaya ve onun dinamizmine karşı aşırı bir hayranlık görülmez. Kübizm yapısal bir sanattır. İşte bu noktada araştırmamda ve çalışmalarımındaki an tema ortaya çıkıyor. Yani Kübistler'i konu değil, biçim ilgilendiriyordu. Böylelikle çağdaş düşünceye görsellik kazandıracak bir biçim dili yaratılmak isteniyordu.

Bu sebeple, Brague ve Picasso'nun Kübizm dönemindeki çalışmaları, biçim aramaları olarak tanımlanabilir.

İlk Kübist resimlerle yeni bir biçim dili kuruluyor, bu dilin sözlüğü, ilkeleri ve bağlantıları oluşturuluyordu. Bu dil tek bakış noktasını kıran bir kavram ressamlığı olarak ortaya çıkıyor.¹²

Hacim kavramından çıkılarak, uygulanan biçim denemelerinde Brague ve Picasso'nun bir tür geometri üslûbuna başvurmaları doğaldı.

Yeni biçim dilinin sağlam bir temele oturtulması içim öznellikten arınmış, nesnellik düzeyinde herkesin kabul edebileceği basit geometri biçimlerinden oluşması isteniyordu.

Bu nedenle Kübizm'in doğuşunun Cezanne'in sanatına, zenci plastiğine, felsefe teorilerine kısacası dış etkenlere bağlanamayacağını oluşturduğu bir ortamın sorunlarına karşılık olarak ortaya çıktığını belirtmemiz gerekir.

Kannweiler, Juan Gris kitabında Picasso ile Braguen'ın 1910'dan önce daha birbirlerini tanımadıkları sırada, birinin la ville de Boisda, öbürünün Fransa'nın öbür ucunda L'Estaque'da Kübizm yolunda ilk denemelere başladıklarını söyler. Bu sanatçıların Kübizm dönemlerinde yaptıkları resimlerse, öylesine birbirine benzer ki bunları ayırmak bile kolay olmaz. Karşılıklı etkiyle açıklamayacak olan bu benzerlik, Kübizm'in 20.yüzyılın başında bir çağ üslûbu olarak ortaya çıktığını kanıtıyor.¹³

Bir çağ üslûbu olarak karşımıza çıkan Kübizm ve Modern resmin sürecinde çalışmalarına yakın olan sanatçıları ve yaklaşımlarını bir dizin halinde sunmayı uygun buluyorum.

4.2.Juan GRİS (1887-1927)

İspanyol ressam, Juan Gris, özellikle nature-morte'larıyla bireşimsel (sentik), Kübizm'in öncülüğünü yapmıştır. Picasso ve Brague'a göre daha kavramsal bir sanatçı olan Gris'in Kübizm'i, bu sanatçılardan daha sert, daha klasik, daha az kendiliğinden ve daha az içgüdüselidir.

4.3.Giacomo BALLA (1871-1958)

Fütürizm akımının önde gelen temsilcilerinden biri olarak tanınan İtalyan ressam Giocomo Balla, diğer Fütüristler gibi hareketi görselleştirmek için kolları sıvamıştı. Öteki Fütüristler'in aksine makinelerle ya da şiddetle pek ilgilenmeyen Balla, lirik ve mizahî bir anlatım biçimini tercih ediyordu.

4.4.Carlo CARRÂ

İtalyan ressam ve sanat adamı Carlo Carrâ hem Fütürizm, hem de Metafizik resim akımları içinde önemli bir yere sahiptir. Yüzyıl başında resim alanında yayımlanan iki Fütürist bildirgede de imzası bulunan Carrâ'nın o dönemde yaptığı resimlerinde, Kübizm'in biçimi parçalama yaklaşımına hareket ögesini de katarak Fütürist bir vizyondan baktığı görülür.

1917 yılında ünlü ressam Giorgio de Chirico ile birlikte oluşturduğu Metafizik resim anlayışı çerçevesinde gerek biçimsel gerekse tematik olarak De Chirico'nun etkisini taşıyan ve cansız mankenler, yarı açık kapılar, gizemli iç mekânlarla örülü resimler yapan Carrâ, Metafizik Resim başlıklı bir de kitap yayımladı(1919). Ancak aynı yıl içinde de De Chirico'yla tartışarak Metafizik Resim anlayışlarından uzaklaştı ve resimde klasik değerlere döndü.

4.5.Gino SEVERİNİ (1883- 1966)

İtalyan Fütürist ressam Gino Severini, Kübizm'in ilkeleriyle Fütürizm'in dinamizmini birleştirdiği resimlerinde özellikle Paris'in renkli gece hayatını betimlemiştir. Birinci Dünya Savaşı'nın etkisiyle yaptığı resimlerde Fütürizm'in en yetkin örneklerini vermiş; sonraki yıllarda Neo-Klasik bir tarz benimsemiştir.¹⁴

4.6.Marcel DUCHAMP (1887-1968)

Sanatın alışlagelmiş anlatım biçimlerine karşı bir tutum benimseyen Marcel Duchamp, sanat yapıtı ile gündelik nesneler arasındaki ayrımı ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Yerleşik estetik ölçülerden nefret edişi, sanatta devrime yol açan ünlü "hazır nesneler"ini geliştirmesini sağlamıştır.

"Hazır nesnelerin ortaya coşkuyla birlikte, çağdaş sanat, yaratı ve eleştirinin bir bireşimine dönüşmüştür. Sanatın, izleyicinin bilincinde var olduğuna inanan Duchamp,

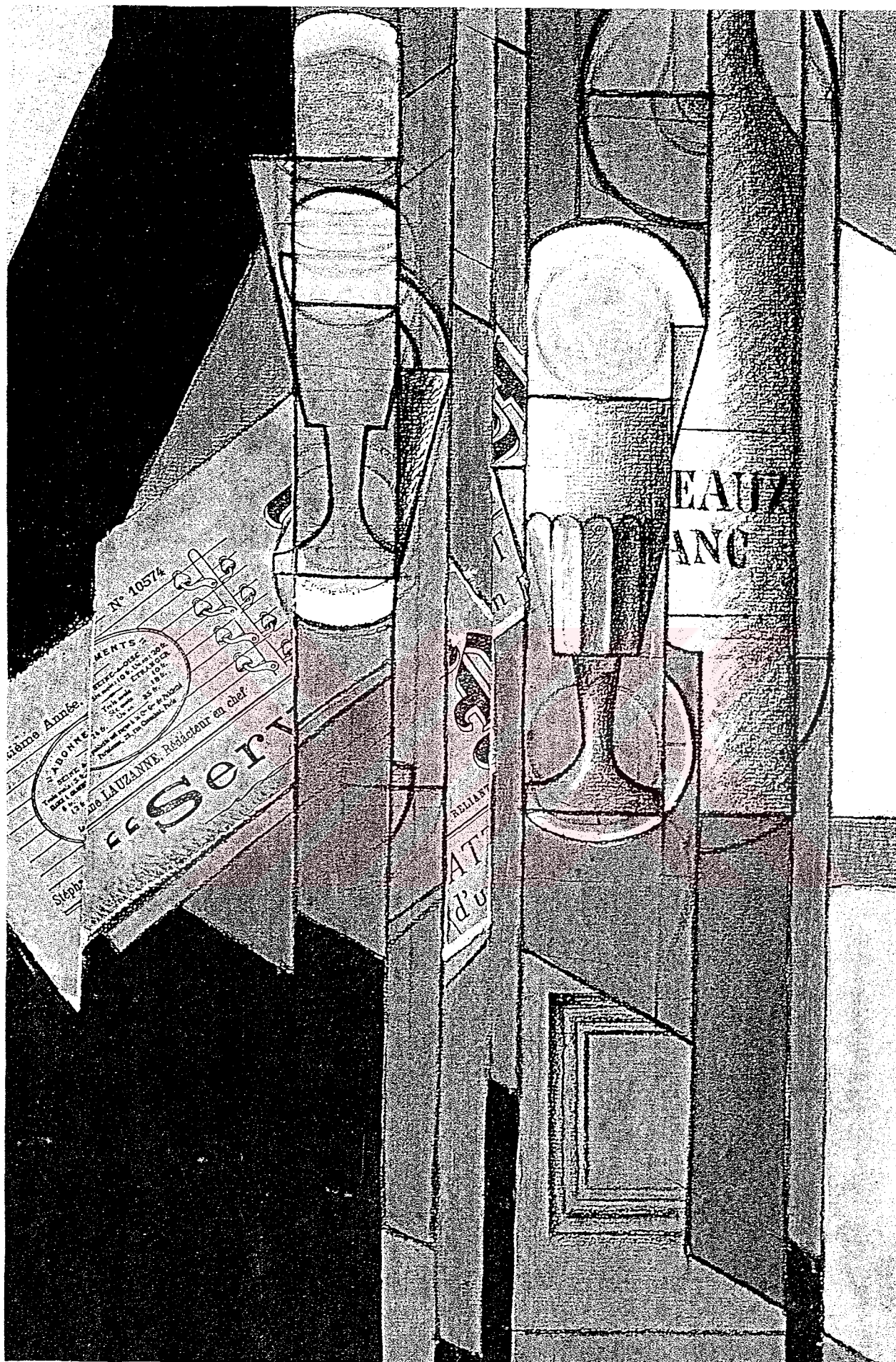
herhangi bir nesnenin sanatsal karşılığını üretmek yerine, nesnenin kendisini sergileyerek bir sanat yapıtı yaratılabileceğini savunmuştur.

Bunun en çarpıcı örneği, bir pisuardan oluşan “Çeşme” adlı yapıtıdır. “ Çeşme” sanat olgusunun bu bağlamda sorgulanmasının vazgeçilmez simgesi haline gelmiş ve 20.yüzyılın özellikle ikinci yarısındaki sanatsal tavırların, söz gelimi kuramsal sanat, minimalist sanat ve Pop Art’ın gelişimini etkilemiştir. Duchamp, sonraki yıllarda “sanata veda ettiğini” açıklayarak sanat çevrelerinden uzak durmuş, kendini neredeyse bir “hareketli heykel” olarak gördüğü satranç oyununa vermiştir.

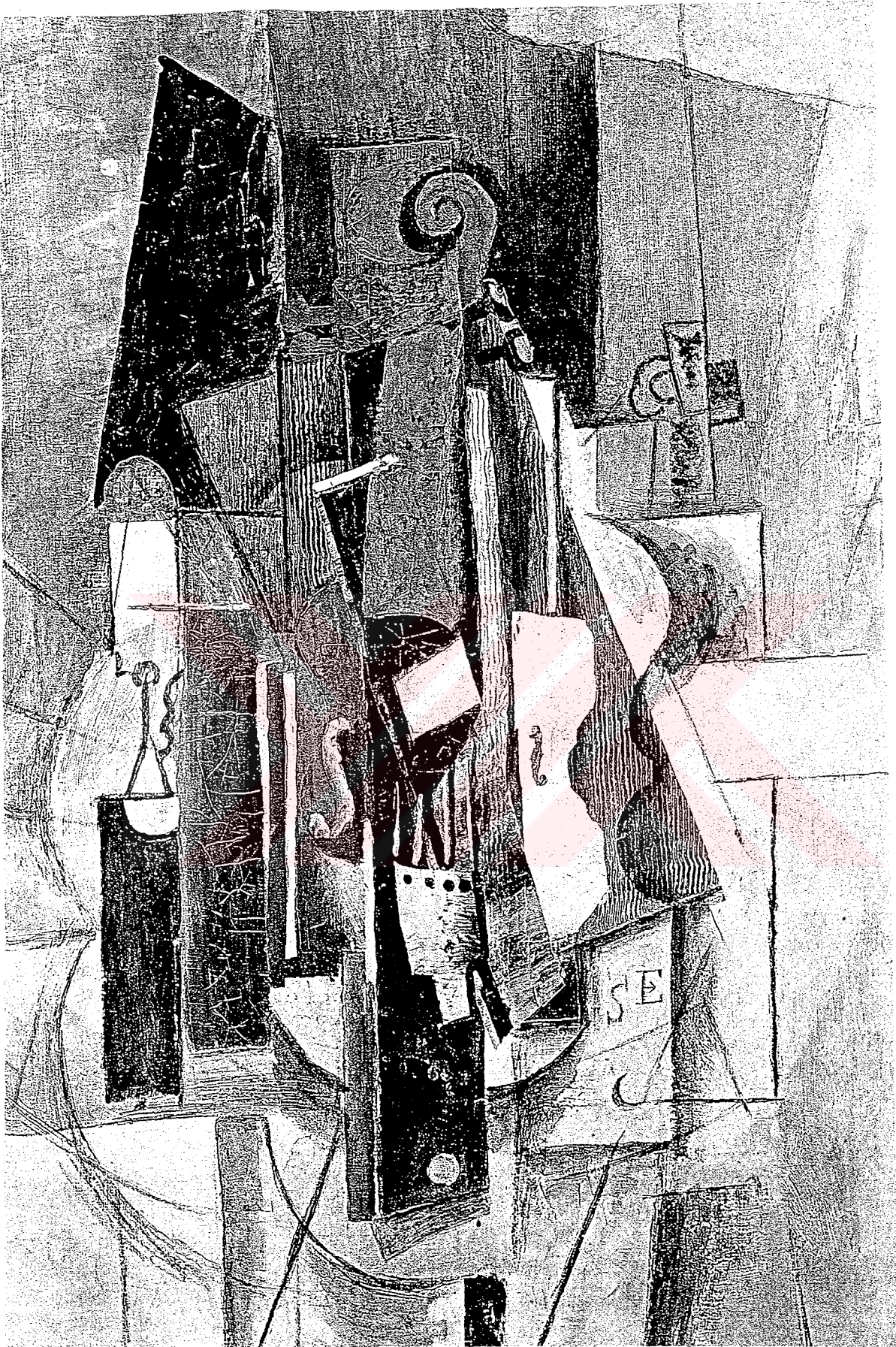
Bu suskun yaşam, 1960’larda genç kuşaktan Amerikalı sanatçıların, kendilerinin ortaya koyduğu birçok soruna Duchamp’ın çok önceden yanıt bulmuş olduğunu keşfetmeleriyle son bulmuş, Avrupa ve Amerika’da retrospektif sergileri düzenlemeye başlamıştır.

4.7.Fernand LEGER (1881-1955)

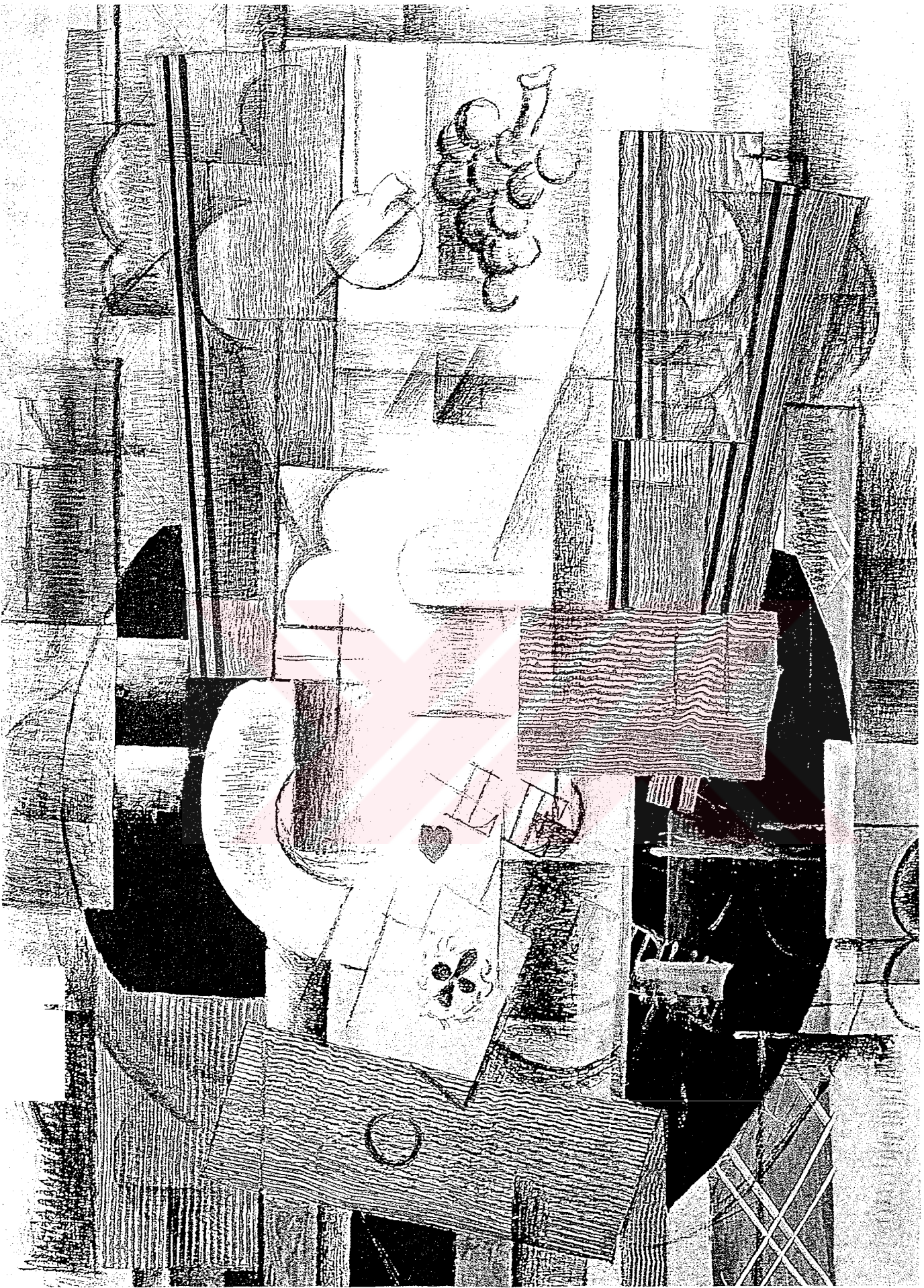
Fransız ressam Fernand Leger, çağdaş teknolojik gelişmelerden etkilenerek geliştirdiği “ makine sanatı”yla tanınmış makine estetiğini yansıtan hacimsel figürlü resimler yapmıştır. Leger’in üslubu kullandığı tüpsü biçimlerden ötürü zaman zaman Kübizm olarak da adlandırılmıştır. Komünist Parti’ye üye olmakla birlikte hiçbir zaman partinin yakınlık duyduğu toplumcu gerçekçilik doğrultusunda resimler yapmayan Leger, denilebilir ki 20.yüzyılda Sanayi Devrimi’ ni coşkuyla karşılayan pek az sanatçıdan biridir. Onun bu coşkusu yaşamı boyunca sürmüş ve yapıtlarına da yansımıştır.¹⁵

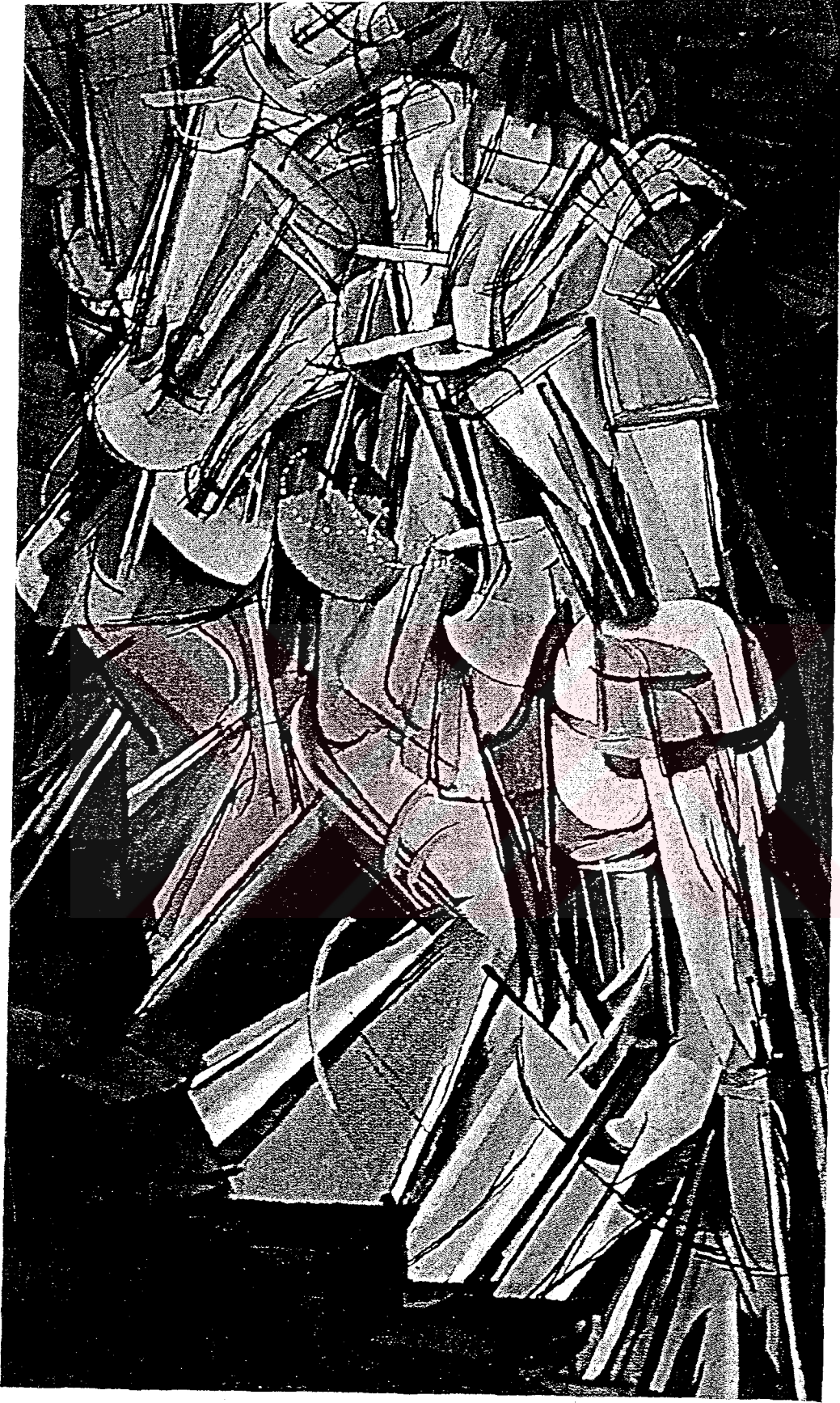
Resim 4.1.Juan GRIS.

Resim 4.2. Pablo PİCASSO. Cafe de Keman. 1913. 81x54cm.

Resim 4.3. Georges BRAGUE. İşkambil Kağıtlı Kompozisyon. 1913. 80x59cm.

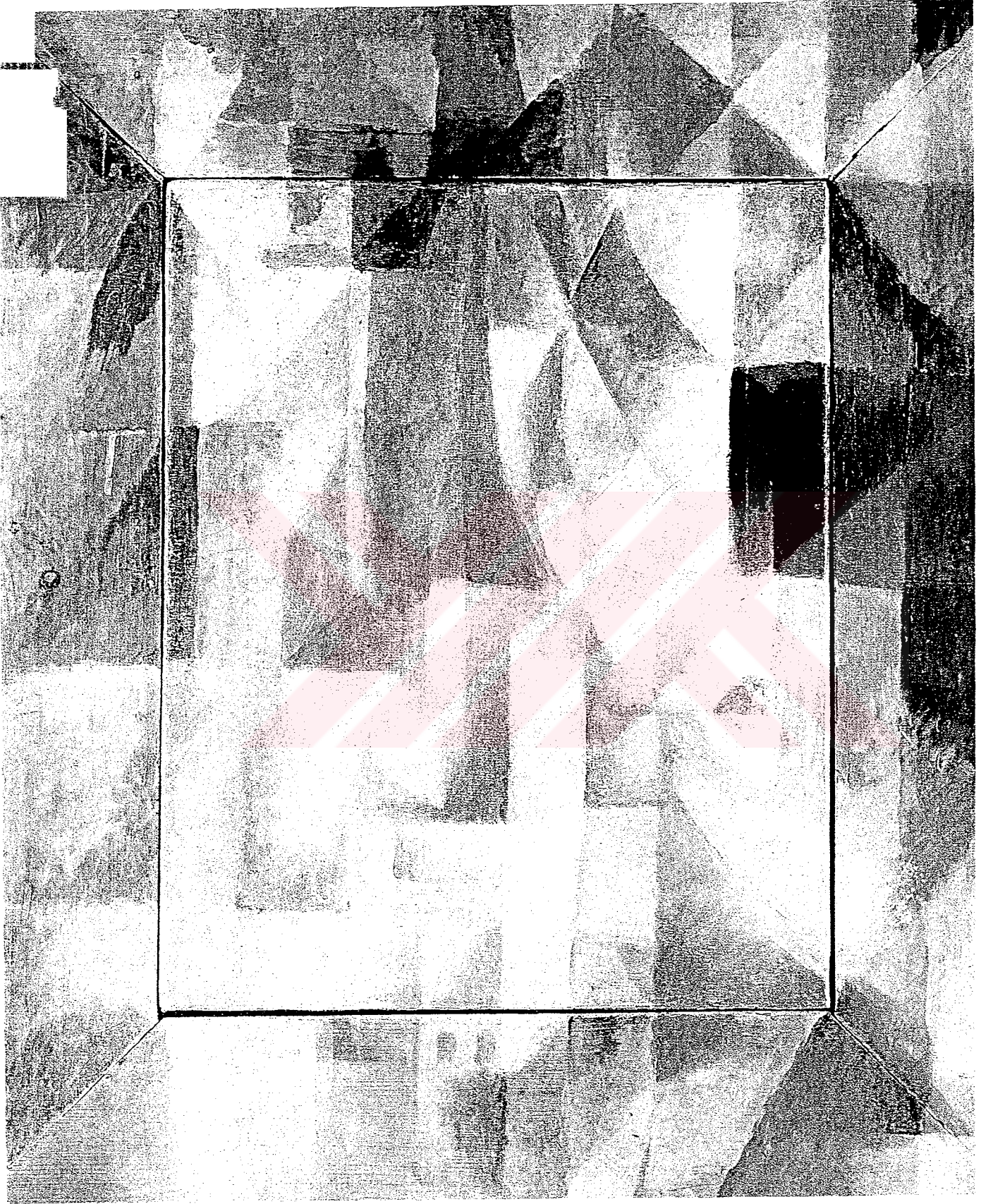
Resim 4.4.Marcel DUCHAMP. Çıplak Bir Merdivenden İniyor . 1916.

Resim 4.5. Carlo CARRA. Penceredeki Kadın. 1912. 147x133.

Resim 4.6.Gino SEVERINI

Resim 4.7.Robert DELAUNAY. Eşzamanlı Pencere. 1912. 46x40cm.

Resim 4.8. Juan GRIS. Maurice Raynal' in Portresi. 1912. 55x46cm.

BÖLÜM 5 YAPITLARIN YAPISAL ÇÖZÜMLELERİ

YAPISAL ÇÖZÜMLEME

Yapıtlarımda Kübizm'in biçimciliğini anlamaya çalıştım. Bu çözümleme aşamasında tek rengin-mavi- açık koyu değerlerinin kullanarak biçimlerin üç boyutluluk halini araştırdım.

Kübist biçim yaptığım resimlerim için bir hareket noktası oldu ve bu araştırma sürecinde biçimin iki ve üç boyutluluk halini açık koyu, büyük küçük gibi unsurları kullanarak çözmeye çalıştım.

Resimlerimin oluşumunda eskiz ilk aşamayı oluşturur. Eskizden yola çıkarak yeni kompozisyonlar oluşturuyorum. Bu noktada eskiz, resmimin bir referansını oluşturuyor. Çünkü yüzey büyüyüp değişince, sorunları da değişir. Eskiz benim için sadece yola çıkıştır. Bana biçim problemini çözmede deneyim niteliğini taşır. Ön çalışma sürecimi hızlandırarak büyük yüzeye geçişte doğabilecek problemlere daha çabuk müdahale edebilme şansı tanır.

Eskizlerim tuval boyutlarının on kat küçültülmüş halidir (10x16). Eskizlerimde yapıyı daha kolaylıkla oluşturur, gözün algılayışına hız kazandırırım.

Resimlerimde biçimi oluşturan iki ana unsur vardır. Bunlardan biri çizgi, diğeri ise açık koyudur. Çizginin amacı yön ve biçimin sınırlarını belirlemektir.

Çizgiyle oluşmaya başlayan biçim kompozisyonda bir denge oluşturmak zorundadır. Bu denge yapının içerisinde yer alan biçimlerin organizasyonunu da sağlar. Bu aşamada açık koyu, ön arka, yan yana kullanışlarla biçimler yeni mesafeler kazanıp, soyut boşluklar yaratmaya başlar. Buradaki amaç, çizgiyle oluşan biçime açık koyu ile kütleli bir etki vermeye çalışmaktır.

Eskizlerimin küçük oluşuna karşın tuval yüzeyleri eskizin on katı (100x160) büyüklüğünde boyutlardır. Bu boyutları tercih etmemin sebeplerinden biri araştırdığım konunun büyük yüzeyde daha etkileyici oluşudur. Büyük yüzey, görsel etkiyi artırır. Resmin dengesi, ritmi, açık koyu dengesi ve yönü daha etkileyici bir biçimde hissedilir.

Tuval boyutlarının hepsinin aynı boyutta oluşu sergilemede düzenlilik içinde avantaj sağlar. Ayrıca aynı boyutlardaki bu resimler yan yana getirildiğinde çizgisi, yönü, açık koyusu ile birbirini bütünleyen yeni bir kompozisyonu da oluşturur. Resimlerim tek tek sorgulanabileceği gibi tamamı yan yana getirildiğinde bir bütünlük içinde de yoruma açık bir düzenlemeye imkan sağlar.

Açık koyu renk sürüşümle biçim etkisini güçlendiririm. Biçimler çizginin etkisiyle kompozisyonlarımda belirlenen yönler doğru bir akış göstererek hareketli bir hal alırlar.

Kütle resimlerimde çizgiyi destekleyici bir şekilde yön gösterir. Dikdörtgen ve dairesel hareketlerin iç içe kullanılışı bir kontrast etkisi yaratarak dengeyi ve hareketi de birlikte getirir.

Neden mavi sorusuna verebileceğim cevap ise, mavinin tonlama etkisini seviyor ve keyif alıyor olmamı söyleyebilirim. Mavi sayesinde açık koyu etkisinin daha rahat yakalayabiliyor ve etkiyi resmime yansıtabiliyorum. Mavinin benim üzerimde dinlendirici bir etkisi olduğunu eklemeliyim. Resimlerimde tek rengin -mavi- tonlarıyla geçişleri daha kolay yakalayabiliyorum.

Resimlerimde ele aldığım konu biçimin çözümlenip yeni yorumlara açık hale getirilişi olduğu için renk sorununa değinmeden biçimcilik ve çözümlmeleri üzerinde yoğunlaştım. Renk resme yeni sorunları da taşır. Biçimin etkisini algılayıp yorumlama sürecini uzatabilir. Bu nedenle önceliği biçime ve yorumlanışına verip rengi ileriki dönemlerinde kullanmak üzere şimdilik bir tarafa bıraktım.

Kullandığım biçimlerde açık koyu tonlamalarımla arka plandan ön plana doğru bir geliş biçimlerde bir bombeleşme etkisi vardır. tek rengin tonları sayesinde yüzey ve alan farklılıkları elde etmeye çalışırken rengin doğru tonunu doğru büyüklükteki biçim üzer,ne koymaya çalışıyorum. Görsel etkinin sağlanması için biçimin yüzey büyüklüğüne dikkat ediyor ve doğru kullanmaya çalışıyorum. Tonlama sayesinde biçimlere yön vermeye de çalışıyorum. Kütlesel bir hale dönüşmesi için biçimlerde yalnızca açık koyuyu değil, biçimin kendi içinde oluşturduğu ışığı ve bu ışığın yansımalarını tuval yüzeyinde kullanmaya çalışıyorum.

Çalışmalarımda kendime ait biçimleri yerleştirmeyi ve düzenlemeyi seviyorum. Oluşturduğum her kütlenin içinde kendime ait yeni bir şeyler buluyorum ve orijinalliğini korumak için tasarımlarımı herhangi bir yapıtı incelemenden bir resme bakmadan önce yapıyorum. Yaptığım resimlerde çeşitli sanatçıları kendime örnek alıyorum ama etkisi altında girmeden özgün olmaya dikkat ediyorum. Çünkü bir sanat yapıtı bence sanatçının kendi iç dünyasının yansıması olmalı ve bu iç dünyanın anlatım dilini oluşturmalı.

5.1. TEKNİK AÇIKLAMA

Resimlerimi yaparken yağlı boya kullanıyorum. Yağlı boyanın tadını ve seans gerektiren süreçlerini seviyorum. Bu durum, resme müdahale şansının olmasını sağlıyor. Bu da bana resimle ilgili düşünme ve değişime açık bir çalışma olanağı veriyor. Boya katmanlarının yoğunluğunun fazla ya da az oluşunun espasa etki ettiğini düşünürsek geç kuruyan bir boyanın değiştirilebilme yoğunluğu ile oynanabilme şansının olduğuna inanıyorum.

Yağlı boya kullanırken malzeme olarak sürüşte fırça kullanıyorum. Fırçanın boya üzerindeki etkileyişini doku verişini ve rahatlığını seviyor ve tercih ediyorum.

Yapmış olduğum resmin çözümüne yardımcı olması bakımından tuval boyutlarının büyük olmasına dikkat ediyorum. Boyutların ve tuvalin kullanılış yönü diktir. Böyle bir duruş yönünün tuvale konan biçimlere hareket ve kütle hissinin dikey duruşuyla verebileceğini düşünüyorum.

BÖLÜM 6 SONUÇ

Geçmişten günümüze sanat tarihi akımların ve bireysel çıkışların ışığında günümüze tanıklık etmektedir. Zaman değişen, değiştiren, sürekli devinim içinde olan bir çizgi takip eder. Bu açıdan bakıldığında resim sanatının da geçmişten günümüze sürekli değiştiğini gözlemleriz. Doğal olarak resimde de biçim kılıktan kılığa girerek varlığını daima sürdürmüştür.

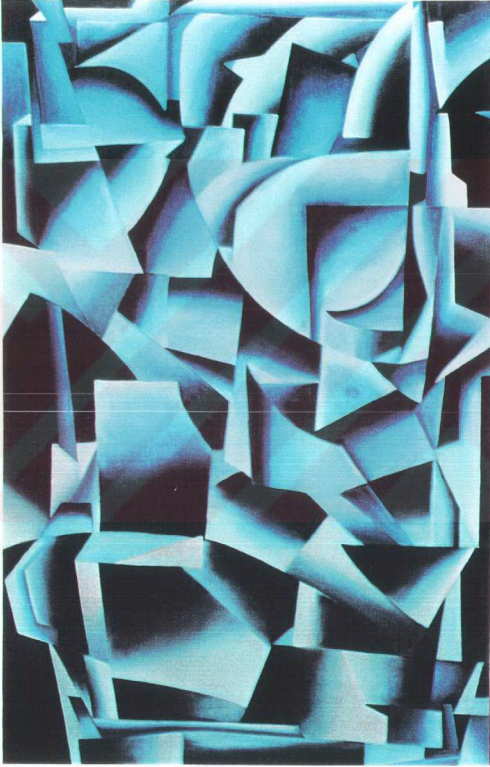
Bu değişim süreci içerisinde biçim benim resimimde öncelikli olanıdır. Kompoze edilen algılanmaya çalışılandır. Her nesne bir biçimdir ve önce geometri sonra varlığın, kendidir, özüdür. Yaşadığımız dünyada biçim çoğu kez yüzeysel olarak algılanmaktadır. Biçimin özüne ulaşmak, onu algılayabilmek, sorgulayabilmekle mümkün olur.

Resimlerimde biçimi ön plana çıkartarak izleyiciye biçimin özü hakkında düşünme olanağı sağlamaya çalışıyorum. Sorgulanan ve anlaşılmaya çalışılan biçim ve biçim birliktelikleridir. Konudan hareket ederek oluşturulan bir kompozisyon, bir yönlendirme yoktur.

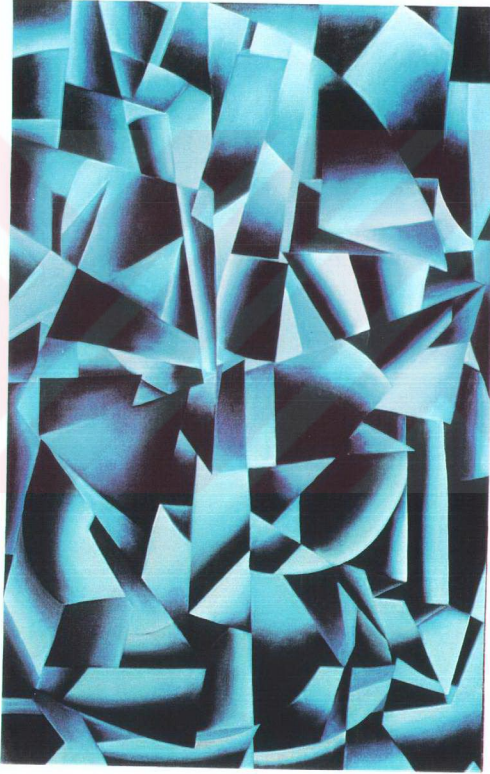
Resimlerimle biçimin özüne dair sorgulama biçimin dili ve anlatımsal yönüyle sağlanır. Bu noktada vardığım sonuç biçimle ulaşılan öze dair sorgulama ve bu sorgulamanın resimlerimde bulduğu anlatım dilidir. Biçimin yalın halini ve içindeki yüklemelerle dolu birleştirilebilme halini seviyorum ve resimlerimde de bunu sevdirmeye çalışıyorum.

Resim1 Kompozisyon. T.Ü.Y.B. 100x160

Resim 2 Kompozisyon T.Ü.Y.B. 100x160

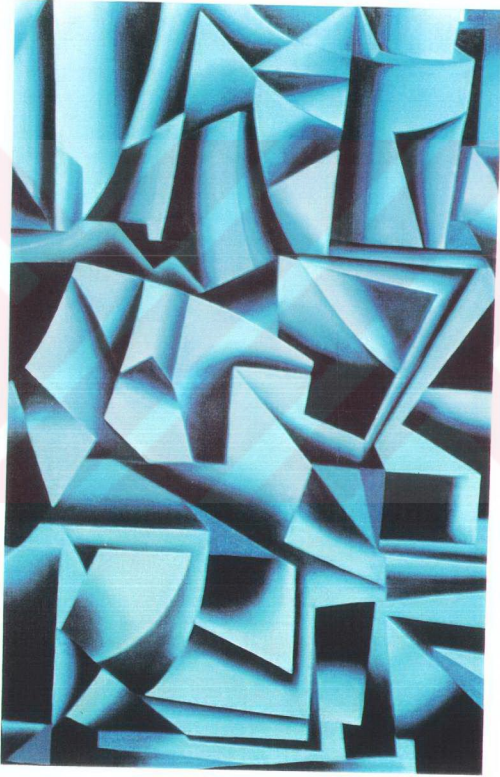
Resim 3. Kompozisyon T.Ü.Y.B. 100x160

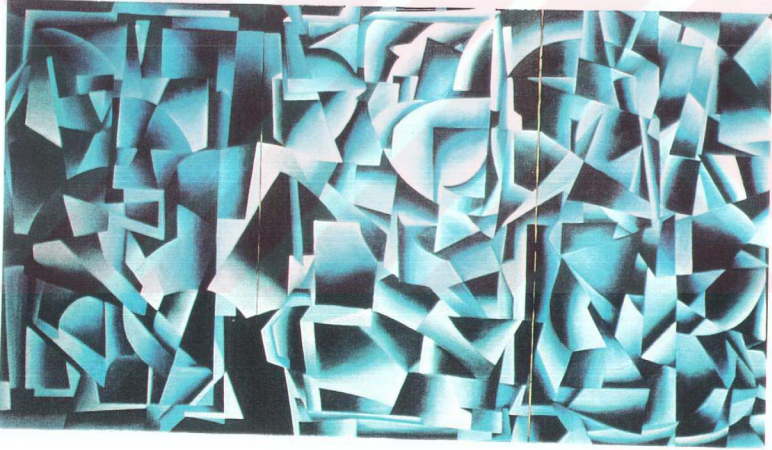
Resim 4. Kompozisyon T.Ü. Y.B. 100x160

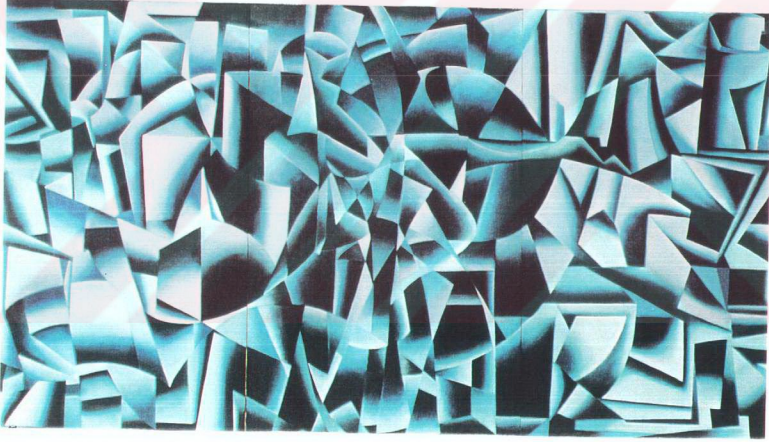
Resim 5. Kompozisyon T.Ü.Y.B. 100x160

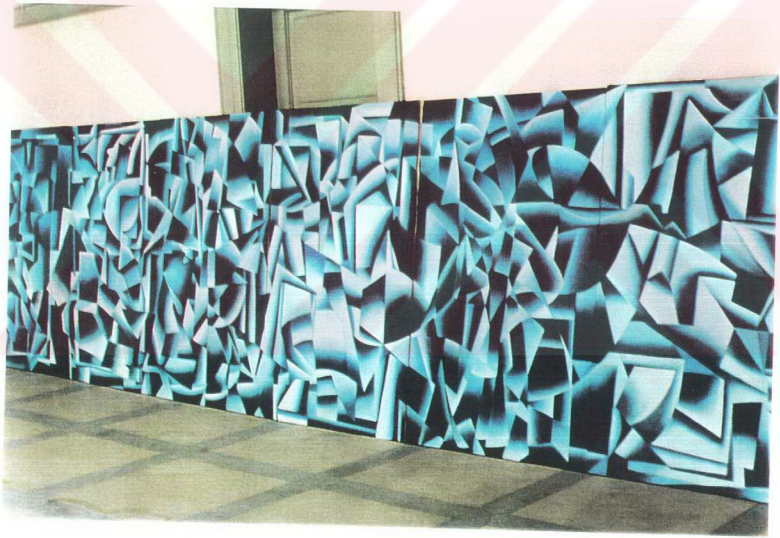
Resim 6. Kompozisyon T.Ü.Y.B. 100x160

Resim 7. Kompozisyon T.Ü. Y.B. 300x160

Resim 8. Kompozisyon T.Ü. Y.B. 300x160

Resim 9. Kompozisyon T.Ü. Y.B. 600x160

KAYNAKLAR

- ¹ İPŞİROĞLU, Mazhar- Nazan., Sanatta Devrim, Ada yay. İstanbul, 1979.
- ² Age.
- ³ İPŞİROĞLU, Mazhar-Nazan, Sanatta Devrim, Remzi Kitabevi, İstanbul, 1991.
- ⁴ BERGER, John, Picasso'nun Başarısı ve Başarısızlığı, Metis yay. İstanbul, 1986.
- ⁵ P Sanat Dergisi, S. 16, Kış 2000 ,İstanbul.
- ⁶ Age.
- ⁷ Age.
- ⁸ Age.
- ⁹ Age.
- ¹⁰ İPŞİROĞLU, Mazhar- Nazan, Sanatta Devrim, Ada yay. İstanbul, 1979.
- ¹¹ BERGER John, Picasso'nun Başarısı ve Başarısızlığı, Metis yay. İstanbul, 1986.
- ¹² P Sanat Dergisi, S. 16, Kış 2000, İstanbul.
- ¹³ Sanat Dünyamız Dergisi, Bahar 1996.
- ¹⁴ P Sanat Dergisi, S.16, Kış 2000, İstanbul.
- ¹⁵ Age.

ÖZGEÇMİŞ

1971 Trabzon'da doğdum.

1988 yılında ortaöğrenimimi Trabzon-Vakfıkebir'de tamamladım.

1990 yılında KTÜ Resim Bölümünü kazandım.

1994 yılında Doç. Dr. Selçuk DUMANOĞLU atölyesinden mezun oldum.

1995 yılında Hatay ili Samandağ ilçesinde 1.5 yıl öğretmenlik yaptım.

1996 yılında İTÜ Görsel ve Çevresel Sanatlar Yüksek Lisansını kazandım.

Öğretmenlik hayatıma İstanbul'da devam etmekteyim.

SERGİLER

1994 Trabzon DGSG Karma Sergisi

1995 Trabzon Mahmut GOLOĞLU Kültür Merkezi'nde 1.kişisel sergi.

1996 20. Trabzonlu Ressamlar sergisi. TDGSO:

1997 Genç Etkinlik 3. Sergisi Tüyap İstanbul.